

Zábor Těšínska v říjnu 1938 a první fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem (výběr dokumentů)

Mečislav Borák

Časopis Slezského zemského muzea, Série B, 46/1997, s. 206-248.

Od pohnutých událostí podzimu roku 1938 nás dělí již šedesát let. Sotva ale můžeme konstatovat, že toto dějinné období bylo historiky dostatečně zmapováno. Tím spíše to platí o polském záboru Těšínska. Vznikla sice řada prací obecnějšího charakteru, převážně polských, jež tuto problematiku zasadily do širších mezinárodních souvislostí,¹ monografie o poměrech v zabraném území však dosud chybí. Jen některé práce se pokusily o zobecnění.² Odhlédneme-li od dobových, většinou emotivně laděných a převážně polských prací,³ máme k dispozici řadu dílčích studií o tisku na Těšínsku v letech 1938-1939,⁴ o vývoji hospodářském a sociálním,⁵ správním,⁶ politickém⁷ či kulturním.⁸ Objevilo se též několik prací o přípravě, struktuře a činnosti polských diverzních a bojových jednotek na Těšínsku,⁹ stejně jako o odvetných akcích tzv. Slezského odboje.¹⁰ Z české strany se problematika záboru Těšínska prozatím nejpodrobněji probírala na mezinárodní vědecké konferenci k česko-slovensko-polským vztahům v letech 1938-1939, pořádané v roce 1992 ve Slezském ústavu v Opavě, z níž vzešel sborník příspěvků.¹¹

Náš příspěvek si všimne především průběhu polského záboru Těšínska zhruba v prvních dvou týdnech října 1938 a delimitačních jednání ohledně stanovení nové státní hranice mezi ČSR a Polskem na Těšínsku. Bude sledovat, jak se tyto události odrážely v situačních zprávách a hlášeníh vojenských a některých dalších československých orgánů, dochovaných ve Vojenském historickém archivu v Praze a v Zemském archivu v Opavě.¹² Problematikou vojenské stránky záboru se již zabývalo několik polských prací,¹³ české jsou dnes již zastaralé.¹⁴ Prozatím nejúplnějším přehledem o této

problematice je práce R. Žáčka, jež si všímá především okolností evakuace Těšínska, ale přináší i řadu obecných pohledů a hodnocení.¹⁵

Právě na ni náš výběr dokumentů navazuje. Nemohli jsme v něm samozřejmě podat úplný výčet všech dochovaných dokumentů, ale snažili jsme se vybrat alespoň ty, které jsou pro sledování postupu vojenského záboru Těšínska a vytyčování nové státní hranice mezi ČSR a Polskem charakteristické. Nemohli jsme se při tom vyhnout zařazení několika dalších dokladů, jež aspoň zčásti naznačily mimořádnou složitost společenské, politické či hospodářské situace v zabraném území.

Denní přehledy zpráv, vydávané II. oddělením Hlavního štábu československé armády, ve druhé polovině září 1938 již signalizovaly, že se na hranici republiky s Polskem něco děje. Zmiňovaly se o tom, že do polského pohraničí Těšínska přijíždějí posily pohraniční stráže a posléze i vojenské transporty. Hlášení ze 28. září uvádí, že podle zprávy našeho vojenského ataše jsou vesnice ve směru od Bílska ke státní hranici s ČSR již obsazeny polským vojskem. V těšínském zámku sídlí vyšší vojenské velitelství, v okolí Těšína byly zjištěny 3 pluky vojska a také v prostoru Zwardoń - Wisła jsou větší vojenské jednotky, u nichž došlo k doplnění počtu vojáků na válečný stav. Ranní zpráva ze 29. září soustředování vojsk k hranici potvrdila a dodala, že v Ustroni byla zjištěna motorizovaná pěchota, ve Skočově útočná vozba.¹⁶ Téhož dne se velitel 2. armády operující na severní Moravě a ve Slezsku dotazoval Hlavního štábu, "zda situace s Polskem je lepší než včera", protože vzhledem k aktuální německé hrozbě si chtěl uvolnit pluk 40 a 8. Odpověď Hlavního štábu zněla: "Situace nezměněna, proto nechat sestavu jak je a nic neuvolňovat."¹⁷

V té době již mnichovská konference rozhodovala o osudu Československa. Ve stísněné atmosféře projednávala večer vláda stanovisko k polské nótě ze 27. září 1938, jež podmiňovala nápravu vzájemných vztahů mezi Polskem a ČSR "rektifikací" hranice na Těšínsku ve prospěch Polska.¹⁸ Po vzrušené debatě bylo vzhledem k situaci nakonec ujednáno raději se s Polskem dohodnout, pokud by si tak šlo vykoupit aspoň jeho neutralitu.¹⁹ Polská diplomacie vedená Józefem Beckem však již nechtěla otálet a využila svízelného mezinárodního postavení ČSR k razantnímu nátlaku. Krátce před půlnocí 30. září předal polský vyslanec Kazimierz Papée ministru zahraničí Kamilu

Kroftovi další nótu, jež ultimativně žádala odstoupení okresů Český Těšín a Fryštát. Jedině souhlas s odstoupením území vyslovený před uplynutím dvanáctihodinové lhůty měl zabránit polskému vojenskému zákroku, který byl již přichystán.

Nóta uváděla, že požadavek na okamžité odstoupení převážné části Těšínska, formulovaný již nótou ze 27. září, byl učiněn "vzhledem na dramatickou a hrozivou situaci v pohraničním území Těšínského Slezska". Polská vláda prý se již nemůže spoléhat na prohlášení skládaná jménem Československé republiky a vzhledem k nastalé situaci je nucena domáhat se co nejkategoričtěji realizace svých požadavků. Byly vyjádřeny v osmi bodech:

1. Československé vojsko a policie měly neprodleně vyklidit určené území (okresy Český Těšín a Fryštát) a předat je definitivně polskému vojsku.

2. Během 24 hodin, počínaje od 12. hodiny v poledne 1. října, měl být vyklizen prostor podle přiložené mapy.²⁰

3. K předání zbývajících částí okresů Český Těšín²¹ a Fryštát mělo dojít během 10 dnů od uvedené počáteční doby.

4. Území mělo být předáno bez poškození, zničení či odvezení místních podniků či veřejných zařízení, vojenská opěvnění a objekty určené k obraně musí být odzbrojeny.

5. Informace o způsobu lhůtách pro vyklizení zbytku zmíněného území budou sděleny v poledne 2. října.

6. Otázka plebiscitu v dalších územích se ponechává pozdější dohodě obou vlád, s případnou účastí třetí strany.

7. Československá vláda musí zajistit, aby všichni českoslovenští obyvatelé polské národnosti, pocházející ze zmíněných dvou okresů, byli ihned propuštěni z vojenské služby v československé armádě a mohli se vrátit domů, stejně jako političtí vězni polské národnosti.

8. "Polská vláda očekává nevyhýbavou odpověď, přijímající nebo zamítající požadavky vyjádřené v této nótě, do poledne 1. října 1938. V případě odmítnutí nebo že nebude odpověděno, polská vláda bude považovati vládu československou za jedinou odpovědnou za následky událostí."²²

Ministr Krofta ještě v noci informoval o polském požadavku vyslance v Paříži, Londýně a Moskvě a žádal je o diplomatický zákrok spojeneckých vlád ve Varšavě, avšak

jednání československé vlády, jež započalo v 8 hodin ráno 1. října, nakonec rozhodlo polskému nátlaku ustoupit a požadavky přijmout. Krátce před polednem to ministr Krofta oznámil polskému vyslanectví v Praze.²³ Již ráno zaslal Hlavní štáb veliteli 2. armády mapu se zakresleným územím, jež mělo být předáno Polsku během 24 hod. Dodal k tomu: "Učiňte příslušná opatření, která se však provedou teprve až bude rozhodnuto ministerskou radou, která nyní zasedá." Záhy poté, v 10.35 hod., telegram z Hlavního štábu již oznamoval: "Ministerská rada rozhodla přijati požadavky Polska. Uvědomte Jirásku. Generál Hrabčík nechť očekává na Palacký další dispozice."²⁴ Vzápětí byly vystaveny pověřovací listiny pro div. gen. Františka Hrabčíka a pplk. gšt. Vladimíra Šincla, kteří byli Hlavním štábem pověřeni k jednání s Poláky v první etapě evakuace.

Taková byla předehra dramatu, jehož první dějství již můžeme sledovat v publikovaných dokumentech.

Na prvním jednání s Poláky, jež se konalo v podvečer 1. října 1938 na mostě přes pohraniční řeku Olzu mezi Českým Těšínem a Cieszynem dohodl generál Hrabčík, že obsazování Českého Těšína a jeho okolí započne až 2. října ve 14 hod. Generál Hrabčík nařídil, aby se československé správní a bezpečnostní orgány vrátily zpátky do města, které v obavách z postupu Poláků již odpoledne opustily, takže tam vládl chaos. Dohodl rovněž podmínky evakuace vojenských orgánů a průjezd československých vojenských transportů městem. Podle smluveného plánu byl pak následujícího dne Český Těšín se svým okolím předán postupujícímu polskému vojsku. Poláci chtěli co nejrychleji obsadit zbývající části delimitovaného území, přičemž argumentovali snahou zabránit krveprolití, neboť prý tam hrozí výbuch živelného povstání polských obyvatel. Generál Hrabčík se však ohradil, že československé orgány tam dokáží udržet pořádek samy. Požádal též o vyslání brig. gen. Josefa Brauna do funkce velitele evakuační komise, která 3. října zahájila činnost.

I když Poláci chtěli v dalším jednání obsadit zbytek území do dvou dnů, požadoval gen. Hrabčík dodržení textu polské nóty, jež dávala k dispozici deset dnů. Nakonec byl dohodnut postup obsazování tak, že 4. října bude obsazen 1. úsek (prostor Třinec, Jablunkov, Mosty), 5. října 2. úsek (zbytek těšínského okresu jižně od Dobratic a Hnojníka až po slovenskou hranici), 6. října bude přestávka, 7. října bude obsazen 3. úsek (okolí Dolních Domaslavic), 8. října 4. úsek (okolí Fryštátu od Olzy po Závadu, Staré

Město a Darkov), 9. října bude opět přestávka, 10. října bude obsazen 5. úsek (prostor Dětmárovice, Doubrava, Orlová, Karviná, Suchá) a konečně 11. října 6. úsek (západní část okresu fryštátského - Bohumínsko, Rychvald, Petřvald). Tento časový plán byl pak skutečně dodržován.

Generál Hrabčík denně prováděl intervence u polských orgánů, např. ohledně stanovení měnového kursu mezi korunou a zlotým v zabraném území, ohledně zatčení a výměny zajatých bojovníků, evakuace majetku Třineckých železáren a dalších podniků, obnovení civilní dopravy na trati Bohumín - Žilina, udržení českého národního školství v záboru, vypovídání a zatýkání českých obyvatel aj. Pro rychlejší a důslednější jednání v těchto záležitostech zřídil při svém štábu tři odborné komise expertů z příslušných ministerstev (železniční a poštovní, hospodářskou a komisi pro politickou správu) a přesvědčil polskou stranu, aby tak rovněž učinila, takže smíšené odborné komise záhy zahájily činnost. Aby se zamezilo rostoucí panice u civilních úřadů a obyvatel, začal od 5. října vydávat pro tisk a rozhlas úřední zprávu o plánovaném postupu evakuace a pravidelně korigoval zveřejněné poplašné zprávy, aby uklidnil obyvatelstvo. Řešil též řadu místních incidentů, např. neoprávněný vstup polských jednotek do okolí Šumbarku či Vrbice.

Na závěr našeho výboru dokumentů uvádíme několik souhrnných zpráv. Na rozdíl od autentického, mnohdy příliš emotivního a z nedostatku času i nepřesného jazyka a stylu oněch telegramů a denních hlášení, jež reagovaly na nové situace a události bezprostředně poté, co k nim došlo, byly souhrnné zprávy psány již s větším časovým odstupem od událostí, což jim umožnilo zformulovat jistá hodnocení. Autory těchto zpráv byli oba vrcholní zástupci československé armády pověřeni jednáním s Poláky, generálové Hrabčík a Braun. Zprávy dokládají, že oba ve své mimořádně obtížné a krajně nevděčné roli obstáli. Generál Hrabčík se věnoval vyjednávací misi s plným nasazením, bez ohledu na své zdravotní potíže osobně objížděl všechna sporná místa delimitovaného území a kontroloval průběh vytyčování nové hranice, jednal s delegacemi obcí, jež se měly ocitnout v záboru, uklidňoval rozvášněné davy, odvracel pomluvy a těžce nesl výčitky údajného nedostatku vlastenectví, neboť naopak hledal a soustavně uplatňoval argumenty pro ponechání co největšího území Těšínska v rámci republiky. V jednání mu velmi pomáhalo, že se osobně dobře znal z dob společného studia v Paříži se svým polským protějškem, generálem Władysławem Bortnowským.

Bez nadsázky lze konstatovat, že korektní vztahy mezi oběma generály významným způsobem pomohly odvrátit krveprolití, k němuž v emotivně vypjatých situacích nebylo častokrát nijak daleko. Se stejnou obětavostí řídil evakuaci civilních úřadů, podniků i obyvatel ze zabraného území generál Braun. Neměl na starosti jen Těšínsko, ale dokázal po organizační stránce zvládnout rozsahem sice nevelký aparát, který však vykonal obrovské množství práce, jež nesnesla ani okamžik prodlení. Podařilo se mu dopravit do bezpečí tisíce uprchlíků a vyhnanců a zachránit pro republiku značné hmotné hodnoty. Souhrnné zprávy přesvědčivě vypovídají o svízelných podmínkách, v nichž se odstoupení a vyklizení převážné části Těšínska odehrávalo. Patří k základním informačním zdrojům o této pohnuté době.

Po ukončení své mise svěřil gen. Hrabčík své pravomoci gen. Braunovi a 12. října odejel zpět do Prahy. Dále však spolupracoval na jednáních s Polskem, neboť delimitace hranic na Těšínsku byla ukončena jen ve své první fázi. Napětí ve vzájemných vztazích obou zemí, jež se znovu vyostřilo v polovině října v souvislosti s pověstmi o hrozbě dalšího polského útoku, se postupně uklidnilo. Generál Hrabčík se na Těšínsko záhy vrátil, aby dořešil problémy s územím u Šenova a Hrušova a nakonec též průběh mimořádně sporné hranice v prostoru Morávky, o níž byl poslední delimitační protokol podepsán až 10. prosince 1938.

Dokumenty publikujeme podle obvyklých zásad se zachováním dobové transkripce, s opravou zjevných gramatických chyb a strojopisných překlepů.

P o z n á m k y :

1) Viz např. polské práce H. Batowského, S. Stanisławské, M. Turlejské, W. T. Kowalského, J. Kozeňského, Z. Landaua a J. Tomaszewského, E. Kopece, J. Wiechowského aj. Z českých lze uvést práce J. Valenty (ve sborníku Češi a Poláci v minulosti, sv. 2., Praha 1967), M. Myšky, V. Plačka, O. Káni, A. Grobelného.

2) Z novějších polských např. Zahradnik, S. - Ryczkowski, M.: Korzenie Zaolzia. Warszawa-Praga-Trzyniec 1992; Januszewska-Jurkiewicz, J. - Nowak, K.: Zaolzie w granicach województwa śląskiego. In: Województwo Śląskie (1922-1939). Zarys monograficzny pod red. F. Serafina. Katowice 1996 (zde jsou též četné odkazy na další literaturu). Z českých např. Nástin dějin Těšínska. Red. M. Borák a D. Gawrecki. Praha-Ostrava 1992.

3) Např. Zaolzie jest nasze. Prawda o Śląsku Zaolziańskim. Cieszyn Zachodni 1939; Wrzosek, A.: Śląsk za Olzą. Obraz gospodarczy. Katowice 1939; Týž: Ziemie odzyskane Śląska Cieszyńskiego. Zaranie Śląskie, 15, 1939, nr 1-2; Przyłudzki, R.: Obraz gospodarczy Śląska Zaolziańskiego. Katowice 1939; Pszczółka, P.:

Szkolnictwo powszechnie na ziemiach odzyskanych Śląska Cieszyńskiego. Zaranie Śląskie, 15, 1939, nr 2-4. Z českých např. Hořínek, A.: Kde domov můj...? Matiční kalendář na rok 1940, Ostrava 1939, s. 45-62.

4) Gracová, B.: Polský tisk a hospodářský význam Těšínska koncem roku 1938. Časopis Slezského muzea, série B, 23, 1974, s. 1-14; Táž: Polský buržoazní tisk o některých otázkách společenského života na Těšínsku roku 1938. Tamtéž, 25, 1976, s. 139-150; Táž: Německý tisk v okupované Opavě o Těšínsku a Polsku koncem roku 1938. Tamtéž, 34, 1985, s. 59-70; Táž: Polský sanační tisk a hospodářské problémy Československa koncem roku 1938. Slezský sborník, 74, 1976, s. 48-58; Táž: Těšínsko v říšskoněmeckém tisku na podzim roku 1938. Těšínsko, 1979, č. 3, s. 1-4; Táž: Německý tisk o Těšínsku na počátku roku 1939. Těšínsko, 1979, č. 1, s. 14-15.

5) Grobelný, A.: Těšínsko v hospodářském potenciálu Polska v letech 1938-1939. Studie o Těšínsku, 12, 1985, s. 39-102; Týž: Polský cukrovarnický kartel a Těšínsko v letech 1938-1939. Slezský sborník, 72, 1974, s. 184-203; Týž: Sociální problémy v zabrané části Těšínska od října 1938 do září 1939. Slezský sborník, 77, 1979, s. 278-293; Kozielski, K.: Sytuacja przemysłu ciężkiego na Zaolziu (październik 1938 - wrzesień 1939). Sobótka, 28, 1972, nr 4; Landau, L. - Tomaszewski, J.: Położenie klasy robotniczej Śląska Zaolziańskiego, październik 1938 - wrzesień 1939. Kwartalnik Historyczny, 1968, s. 337-339;

6) Sieradzka, D.: Právní základy pro působení obecní samosprávy na tzv. Záolží v období 1938-1939. Slezský sborník, 91, 1993, s. 63-68; Musialik, W.: Plany i rzeczywistość władzy polskiej na Zaolziu 1938-1939. Studia Śląskie, 49, 1990, s. 109-119.

7) Grobelný, A.: K velmocenské hře o průmyslové Ostravsko v roce 1938. Časopis Slezského muzea, série B, 21, 1972, s. 88-93; Týž: Těšínsko jako předmět německé politiky v letech 1933-1939. Tamtéž, 19, 1970, s. 47-61; Káňa, O.: Česko-polské vztahy a jejich odraz na Těšínsku před druhou světovou válkou. Těšínsko 1968, č. 2-3, s. 19-21; Týž: Těšínské intermezzo. Německé zájmy na Těšínsku, jejich prosazovatelé a konečné prosazení 1938-1939. Československý časopis historický, 1970, s. 397-410; Prokešová, N.: Následky mnichovské dohody pro ostravskou průmyslovou oblast. Slezský sborník, 67, 1969, s. 1-30.

8) Grobelný, A.: Ke kulturnímu životu v Třinci a na Těšínsku od října 1938 do srpna 1939. Studie o Těšínsku, 8, 1980, s. 171-187.

9) Zwit, Z.: Dywersja na Zaolziu. Polityka, 1960, nr 26, s. 11; Kupliński, J.: Polsko-czechosłowackie kontakty wojskowe od wiosny 1938 do jesieni 1939 roku. Gdańsk 1977; Týž: Wojskowe aspekty rewindykacji Zaolzia w 1938 r. Wojskowy Przegląd Historyczny, 1989, nr 3, s. 60-80, nr 3-4, s. 37-51; Długajczyk, E.: Tajny front na granicy cieszyńskiej. Wywiad i dywersja w latach 1919-1939. Katowice 1993; Badziak, K. - Matwiejew, G. - Samuś, P.: "Powstanie" na Zaolziu w 1938 r. Polska akcja specjalna w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP. Warszawa 1997.

10) Valenta, J.: Cesta k Mnichovu a k válce (1938-1939). In: Češi a Poláci v minulosti. Sv. II. Praha 1967, s. 581-619; Crkovský, F.: Ostravsko a 15. březen 1939. Slezský sborník, 1961, s. 475-490; Kupliński, J.: Czeskie działania dywersyjne przeciwko Polsce, listopad 1938 - marzec 1939 r. Wojskowy Przegląd Historyczny, 1992, nr 2, s. 299-301; Borák, M.: Joža Vochala a Slezský odboj. Práce a studie Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku, 8, 1993, s. 28-34; Týž: Česká diverze na Těšínsku v letech 1938-1939. Slezský sborník, 94, 1996, s. 45-53; Týž: Neznámé dokumenty k činnosti tzv. Slezského odboje. Slezský sborník, 96, 1998, s. 297-308.

11) Česko-slovensko-polské vztahy v letech 1938-1939. Slezský sborník, 94, 1996, č. 1; viz též Slezsko v československo-polských vztazích 1918-1947. Opava 1991.

12) Ve Vojenském historickém archivu v Praze (dále jen VHA) fond Ministerstvo národní obrany - Hlavní štáb 1919-1939, 3. (organizační) oddělení. V Zemském archivu v Opavě (dále jen ZAO) fond Policejní ředitelství Moravská Ostrava 1918-1939, presidiální spisy.

- 13) Kromě již zmíněných prací J. Kuplińského např. Zgórnjak, M.: Europa w przededniu wojny. Sytuacja militarna w latach 1938-1939. Kraków 1993.
- 14) Např. Hyndrák, V.: Polsko a československá krize na podzim 1938. Historie a vojenství, 1968; Nesvadba, F.: Proč nezahřměla děla. Praha 1986.
- 15) Žáček, R.: Zábor Těšínska v říjnu 1938 a problematika jeho evakuace. Časopis Slezského muzea, série B, 37, 1988, s. 209-225.
- 16) VHA, c. f., k. 279, sign. 95 1/3, přehled zpráv za období od 20. do 29. 9. 1938.
- 17) VHA, c. f., Dodatky I, k. 24, i. č. 5350, telegram č. j. 214 a odpověď na něj.
- 18) Francouzský text nóty a jeho polský překlad viz Landau, Z. - Tomaszewski, J.: Monachium 1938. Polskie dokumenty dyplomatyczne. Warszawa 1985, s. 437-439.
- 19) Blíže viz Helešicová, V. - Machatková, R.: Mnichovská krize v jednáních ministerské rady. Odboj a revoluce. Zprávy, 1969, č. 5, s. 191 an.; Dejmek, J.: Historik v čele diplomacie: Kamil Krofta. Studie z dějin československé zahraniční politiky v letech 1936-1938. Praha 1998, s. 341-345.
- 20) Jednalo se o okolí Českého Těšína, přičemž delimitační čára vedla od města na sever podél hranice až téměř k Darkovu, odtud na jihozápad ke Stonavě, Albrechticím, Těrlicku, Dolním a Horním Třanovicím, Vělopolí, Ropici a Svibici, kde opět navázala na státní hranici.
- 21) Nóta uvádí název jen v podobě Cieszyn.
- 22) Nóta citována podle neoficiálního českého překladu, jenž je spolu s cyklostylovaným textem nóty ve francouzštině uložen ve VHA, c. f., Dodatky I, k. 24, i. č. 5350. Byla již publikována ve francouzštině a polském překladu v práci Landau, Z. - Tomaszewski, J.: c. d., s. 496-499. V detailech mírně odlišný polský překlad je v práci Batowski, H.: Europa zmierza ku przepaści. Poznań 1989, s. 442-444, odtud převzato do práce Orlof, E. - Pasternak, A.: Stosunki polsko-czesko-słowackie w latach 1918-1939. Rzeszów 1994, s. 126-128. Publikováno též v řadě dalších polských prací: Szembek, J.: Diariusz i teki Jana Szembeka (1935-1939). T. IV.: Diariusz i dokumentacja za rok 1938-1939. Londyn 1972, s. 444-446; Gelberg, L.: Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów. T. II. Warszawa 1958, s. 486-488; Stanisławska, S.: Wymiana korespondencji Benesz-Moscicki z września 1938 roku. Polityka, 1959, nr 7. Francouzský originál byl poprvé otištěn v práci Namier, L. B.: Europe in Decay. A Study in Desintegration 1936-1940. London 1950, s. 297-300.
- 23) Kroftova odpověď ve strojopisném záznamu ve francouzštině je uložena též ve VHA, c.f., Dodatky I, k. 24, i. č. 5351. Poprvé byla publikována v práci Namier, L. B.: c. d., s. 301-302. V Polsku publikována v práci Landau, Z. - Tomaszewski, J.: c. d., s. 510-511. Formulačně mírně odlišný překlad v práci Batowski, H.: c. d., s. 444-445, přetištěný též v práci Orlof, E. - Pasternak, A.: c. d., s. 128-129.
- 24) VHA, c. f., Dodatky I, k. 24, i. č. 5351, telegramy čj. 185 taj. 1938 a čj. 5630 taj. HŠ 3. odd. 1938.

1. Telegrafický rozhovor plk. Fetky z Hlavního štábu Čs. armády s mjr. Řezáčem ze 3. odd. HŠ z 1. 10. 1938 o zakreslení hranice I. pásma území odstupovaného Polsku.

T e l e g r a m¹

U stroje mjr. Řezáč.

Tady Fetka, vezmi mapu a kresli tuto čáru. Hotovo ??

Mapu mám u sebe, ale kreslit se tu nedá. Myslím, že postačí, když mi ji nadiktuješ a my si to zakreslíme nahoře.

Dobře: 10 km na sever od Těšína vesnice Otrebov², nad jménem kóta 231, máš?

Mám.

Ved' čáru odtud na západ přes V od zastávky Darkov až k silnici na Bonkov, odtud obrať čáru k jihu ved' ji podél říčky Stonávky přes A od slova Albrechtice až po křižovatku u Horního Těrlicka, máš?

Mám.

Křižovatku /nech/ mimo a odtud ved' dále čáru podél silnice, která vede na jih přes Horní Těrlicko (část) až ku kótě 280, která je asi 2 km na jih odtud, pak mezi L a T, od slova Dol. Třanovice, odtud pak k jihovýchodu k silnici k místu, které je od písmene H od slova Horní Třanovice asi 300 m, máš?

Bratře plukovníku, bude lépe, když to nadiktuješ najednou celé. Já tu mám teď u sebe Adlera a pak to spolu najednou zkontrolujeme, zatím co ti budu dávat situační hlášení.??

Dobře, od tohoto místa /čára/ pokračuje dále přímo na východ těsně pod název Vělopolí, dále pak k silnici k místu, které je těsně na západ u R od názvu Ropice, odtud přes O téhož slova přechází k severu na pohraniční kótu 329, která je asi 2 km na jihojihozápad od písmene C názvu Cieszyn. Toto území má býti předáno během 24 hodin, počínaje dnešním polednem. Předajte takto zakreslené území veliteli Jirásek³, aby mohl učiniti příslušná opatření, která však se provedou teprve až bude o tom rozhodnuto ministerskou radou. Jde tudíž prozatím o přípravu, nikoliv o provádění, což podtrhuji. Bude také třeba vyrozumět plukovníka Krátkého, pokud jde o převozy bohumínskou drahou. Sděl, zdali jste rozuměli. Ostatní červené pásmo má býti odevzdáno do 10-ti dnů.

My to tu ještě jednou překontrolujeme na mapě, ale již teď myslíme, že je to dobré. Hned ti to řeknu. Zatím bych ti dal to situační hlášení.

¹ Údaje v záhlaví telegramu nevyplněny, je pouze označen číslem 34. Příjmové razítko 3. odd. HŠ MNO uvádí datum 1.10.1938, č.j. 5634.

² Správně Otrębów.

³ Krycí název velitelství 2. armády (severní Morava).

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - Hlavní štáb 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5351.

2. Telegrafický rozhovor plk. Fetky z HŠ s plk. Ptákem ze 3. odd. HŠ z 1. 10. 1938 o instrukci k prvnímu jednání se zástupci polského vojska.

T e l e g r a m¹

Zde plk. Pták.

Zde plk. Fetka. Budu diktovat směrnici pro gen. Hrabčíka. Zní takto: Odeberte se s pplk. gšt. Šinclem do Těšína tak, abyste byl na mostě, kde je celnice, dnes 1. října mezi 16.00 a 17.00 hodinou. V tu dobu vás tam budou očekávat polské orgány. Vaším úkolem jest sjednati výhodné podmínky pro odstoupení našeho území Polsku. Jde hlavně o prodloužení termínu počátku vyklizování, místo 1.10. 12. hod. alespoň do rána 2.10., o stanovení postupných čar a jejich časové obsazování, o modalitu předávání objektů připravených k ničení. Objekty, jež nebylo možno desadjustovati, nutno označiti (praporek nebo muž). /Dále se bude jednat/ o stanovených smíšených styčných skupinách (poste mixte de liaison, 2-3), složených v zásadě z jednoho našeho a jednoho polského důstojníka (počáteční umístění, doba srazu), které by podle sjednaných směrnic usměrňovaly podrobnosti vyklizování, aby nedošlo ke zmatku neb k incidentům. Je třeba dosíci toho, aby opozdivší se skupiny nebyly zajímány nebo odzbrojovány. /Dále jde/ o stálé informování hlavního velitele (Praha) o postupu a výsledku jednání. Pověřovací listinu vystaví z rozkazu HV² náčelník HV. Toto pověření týká se prozatím vyklizení území první etapy, t.j. toho, jež bylo dnes ráno telegrafováno velitelství Palacký.³ Velitel Palacký gen. Krejčí. Rozuměl jsi, Ptáku?

Rozuměl. Nemáte ještě něco??

Nyní pro generála Fialu: z rozkazu HV generál Fiala vystaví pověřovací listinu pro generála Hrabčíka a jeho přiděleného důstojníka. Tak je to sjednáno s polským atachem. Je třeba dále gen. Hrabčíkovi zdůrazniti, že jeho poslání týká se v prvé řadě jen první etapy, t.j. toho kousku území, které jsem dnes nadiktoval Řezáčovi. Nezapomenout, na to klade HV důraz. Jinak nemám nic. Co nového u vás. Je generál Hrabčík už přítomen?

Už zde byl asi před hodinou se připravit. Jinak není nic nového, nic zvláštního.

Končím a pozdravuj.

¹ Záhloví telegramu nevyplněno, rukou připsáno "1./10. v 11 h. 45".

² Hlavní velitelství.

³ Krycí název Hlavního velitelství.

Vojenský historický archiv Praha, fond MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5351.

3. Záznam o telegrafickém rozhovoru mezi arm. gen. Krejčím a div. gen. Hrabčíkem z 1. 10. 1938 o výsledku prvního jednání se zástupcem polského vojska.

Ministerstvo národní obrany, hlavní štáb /3. odděl.

K čj. 5658 Taj-hl.št./3.odděl.1938¹

Věc: Jednání arm. gen. Krejčího s div. gen. Hrabčíkem o předávání území Polsku.

Jednání začalo v 17 hod. na nádraží Skoczów. Přítomen byl za Polsko generál Bortnowski a bylo zatím ujednáno: dne 2. října ve 14 hod. obsadí polské vojsko město Český Těšín a zastaví se na okraji města 300 m před opevněním. To je první cíl. Další cíl by bylo obsazení lehkých opevnění a postup do dvou km před tato opevnění, v celé šířce terénu první etapy. Polský

zástupce žádá brzké obsazení i tohoto cíle, div. gen. Hrabčík prosí o urychlené sdělení, kdy by k tomu mohlo dojít. Poté by postupovalo polské vojsko rychlostí 2 km za hodinu na konečný cíl stanovené první etapy, který by rádo Polsko obsadilo do 2. října 17.30 hodin.

Polsko dovoluje průjezd našich nástupových transportů Českým Těšínem až do skončení, za těchto modalit: na nádraží v Českém Těšíně zůstane pro udržování pořádku převozu i po 14. hod. dne 2/10.: 2 důstojníci a 40 vojáků čsl. armády, které bude stravovat polská armáda.

Gen. Hrabčík prosí o sdělení, kdy tyto transporty skončí.

K zabezpečení rozebírání, event. ničení ustaví se smíšená komise dne 2/10 v 7 hod., pozůstávající ze 3 důstojníků každé strany, která se rozdělí a bude dohlížet na desadjustaci objektů. Sraz u mostu s celníci v Českém Těšíně. Dále se sejdou 4 spojovací smíšené komise, každá po 1 důstojníku českém a polském a s autem. Sraz taktéž u mostu s celníci v Č. Těšíně dne 2/10 v 11 hod. Opožděné čs. jednotky nebudou zajímány a budou odesílány zpět. Zástupce Polska žádá, aby objekty l.o.² zůstaly otevřené a klíče v zámčích. Dále gen. Hrabčík žádá: Prosím, aby byly dány ihned příslušné rozkazy našim vojskům v tomto úseku. Opis tohoto hlášení zasílám taktéž na PV³ Č. Těšín. Další direktivy prosím na PV Místek. Čekám na okamžikovou odpověď, kdy by mohla být překročena l.o. polským vojskem.

Arm. gen. Krejčí připomíná, že žádá, aby byl poskytnut čas k evakuaci l.o., tak jak je to ujednáno s Německem.

Div. gen. Hrabčík se ptá, kolik asi času je k tomu zapotřebí. Arm. gen. Krejčí odpovídá, že je to těžko říci, jelikož není znám počet dopravních prostředků, které jsou k dispozici. To by však nehrálo žádnou roli, kdyby polská armáda přistoupila na podmínky, které jsou ujednány s Němci, a sice: objekty, které nemohly býti zavčas evakuovány zůstanou hlídány naší stráží až do sestavení inventáře, v našem případě spolu s polskými představiteli, a pak je zaručena další evakuace delší čas trvající. Vojska v tomto případě mohou postoupit na další postupný cíl. Časově ohledně postupu bude sděleno později.

Dále následuje sdělení gen. Miklíka v zastoupení arm. gen. Krejčího: arm. gen. Krejčí souhlasí s postupem na první cíl ve 14 hod. dne 2. října. Žádá o opatrný postup na druhý cíl, t.j. na čáru l.o., aby nedošlo ke zbytečnému krveprolití. Na tento okamžik musí býti naši vojáci psychologicky připraveni, a to může zjistiti gen. Hrabčík nejlépe na místě.

Evakuaci je nutno vyjednatí za následujících podmínek:

1./ Mobilní materiál, který možno odmontovati, t.j. zbraně, munice, telefon, motory atd. z těchto opevnění zůstávají majetkem čs. armády.

2./ Velení čsl. i polské armády určí před evakuací své zástupce, pokud možno důstojníky, kteří založí inventář těch předmětů, které nemohly býti evakuovány.

3./ Čsl. armáda je zmocněna ponechati v každém objektu stráž u materiálu až do sestavení inventáře.

4./ Toto mužstvo bude odesláno zpět na čsl. území, jakmile se inventář vyhotoví.

5./ Nato bude učiněna dohoda mezi oběma velitelstvími čsl. a polské armády za tím účelem, aby byla zajištěna evakuace tohoto materiálu mimo prostor obsazený polskou armádou.

Kolik dnů bude ještě zapotřebí pro průjezd našich vlaků Českým Těšínem, bude sděleno na PV Místek zítra. V zásadě není námitek, aby celá etapa byla obsazena během zítřka, ale doporučuje se, vzhledem k vyvarování se zmatků, pomalejší postup. Z toho důvodu prosí překročiti l.o. až 3. října.

K aparátu teď přichází p. arm. gen. Krejčí. Div. gen. Hrabčík sděluje, že zajede ke generálovi / tj. Bortnowskému/ a sdělí výsledek jednání. Arm. gen. Krejčí očekává asi za hodinu odpověď, t.j. v

půl desáté. Div. gen. Hrabčík žádá, aby byly vydány rozkazy nebo informace vojskům, aby se přichystaly komise, neboť nemá dobré spojení s našimi vojsky.

Na to následuje sdělení div. gen. Hrabčíka o výsledku jednání:

Postup polských vojsk započne zítra ve 14 hod. jižně železnice Marklovice⁴ - Suchá a obsadí do setmění čáru první etapy. Úsek severně železnice započne se obsazovati dne 3/10 v 7 hod. ráno. S evakuací l.o., jak bylo navrženo, Polsko souhlasí. Strážní mužstvo bude zásobovat polská armáda. Do inventární komise je dlužno určit 6 důstojníků, kteří se dostaví na hlavní most v Českém Těšíně ve 14 hod.

Dále sděluje, že v Č. Těšíně se snad střílí a drancuje. Sděluje, že obhlédne věc na místě, případně dovolí zesílení policejní služby ve městě polským četnictvem, jak navrhuje gen. Bortnowski.

Konec.

¹ Strojopisná kopie, označená rukopisnou poznámkou: "HŠ/3 odd. - Zprávy 1.10.1938. Opis zaslán předsednictvu min. rady a min. zahr. věcí prostřednictvím styčných důstojníků".

² Lehkého opevnění.

³ Posádkové velitelství.

⁴ Jde o Markłowice poblíž Cieszyna, nezaměňovat za Dolní Marklovice či Marklowice Górne severně od Fryštátu.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1938, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5351.

4. Telegram velitelství 2. armády pro 3. odd. HŠ z 1. 10. 1938 s návrhem na zvážení národnostních poměrů při stanovení hranic obsazovaného území.

T e l e g r a m¹

MNO, hl. št. 3. odd.

Žádám důtklivě, aby byl podán protest u vlády, aby v území, jež má býti předáno Polsku během dalších dnů, nebyla stanovena prostě hranice okresů, nýbrž byly brány v úvahu národnostní poměry. V mnohých vesnicích okresu Fryštát a Jablunkov je jen nepatrné procento Poláků. Poukazuji na statistická data z r. 1930. Např. Petřvald má 10.275 obyvatel, 9.590 Čechů, N. Lutyně² má 4.616 obyvatel, 3.745 Čechů, Pol. Lutyně³ má 2.691 obyvatel, 2.020 Čechů, Rychvald má 7.190 obyvatel, 6.290 Čechů, Skřečeoň má 3.841 obyvatel, 2.265 Čechů, Vrbice má 1.542 obyvatel, 1.317 Čechů, Záblatí má 1.854 obyvatel, 1.462 Čechů, Dětmárovice má 4.118 obyvatel, 3.821 Čechů, Doubrava má 4.934 obyvatel, 4.156 Čechů, Lazy má 7.869 obyvatel, 5.727 Čechů, St. Město má 1.163 obyvatel, 1.154 Čechů, Orlová má 10.040 obyvatel, 7.898 Čechů, Poruba má 4.247 obyvatel, 3.719 Čechů, D. Suchá má 2.703 obyvatel, 2.114 Čechů, P. Suchá má 4.783 obyvatel, 3.262 Čechů, Závada má 664 obyvatel, 451 Čechů, Horní Datyně má 1.004 obyvatel, 993 Čechů. Severozáp. část okresu Fryštát bylo by tedy nutno vyloučiti z postoupeného území a zahrnouti do plebiscitního území. Podobně je tomu u některých obcí okr. Těšín, např. Dobratice mají 1.057 obyvatel, 996 Čechů, D. Domaslavice mají 987 obyvatel, 940 Čechů, H. Domaslavice mají 860 obyvatel, 834 Čechů, D. Tošanovice mají 713 obyvatel, 600 Čechů, H. Tošanovice mají 491 obyvatel, 302 Čechů. Tyto obce bylo by nutno přesunouti alespoň do plebiscitního území. Nestane-li se tak, bude spáchána neodpustitelná křivda a neslýchaná nespravedlnost na velkém počtu Čechů vinou naší, což nám nejen tito Češi, ale hlavně historie nikdy neodpustí. Zasáhněte energicky, neboť mám dojem, že vládní činitelé ztrácejí rozvahu.

Velitel Jirásek, čj. 76.40/216 taj. 3. odd. 1938.

Prosím o odpověď.⁴

¹ V záhlaví uvedeno, že telegram označený jako hlášení čj. 446 přijal 1. 10. 1938 v 18.15 hod. telegrafista des. Fürst.

² Německá Lutyně, dnes Dolní Lutyně.

³ Polská Lutyně, dnes Orlová-Lutyně.

⁴ Příložen telegram s odpovědí velitelství Palacký ze 2. 10. 1938, čj. 5660 taj. HŠ/3. odd. 1938: "Vaše hlášení čj. 446 (telegram) z 1. 10. 1938 předložil jsem se zdůrazněním Vašich vývodů, s nimiž se ztotožňuji, prezidentu republiky, předsedovi vlády a ministru zahraničních věcí."

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5351.

5. Záznam telefonátu pplk. gšt. Šincla z Místku na MNO do Prahy ze 2. 10. 1938 o situaci v Českém Těšíně.

Zápis¹

Pplk. gšt. Šincl (mise gen. Hrabčíka) telefonuje 2/10 v 9.05 z Místku:

"Civilní úřady z Č. Těšína opustily brzy město a proto tam panuje chaos a panika mezi obyvatelstvem/. K zajištění kontinuity státní správy a klidného předání by bylo třeba, aby se vrátil na své místo okresní hejtmán a pol./icejní/ řed. s nejnětějšími pomocníky a provedli v klidu předání státní adm./inistrace/ Polákům. My jim to dnes v 11 hod. sdělíme.

Zpráva o včerejším drancování v Těšíně není pravdivá. Byli jsme tam; padlo jen několik ran."

Toto sdělení jsem předal v 9.10 hod. Dr. Chalupnému, min. vnitra, který ihned informoval min. radu Ludvíka.²

¹ Rukopisný záznam označen dodatečnou šifrou Ep-I-1 a orazítkován číslem 77, parafa nečitelná.

² Dle záznamu informován též velitel 2. odd. HŠ plk. Hájek.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1938, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5352.

6. Telegram div. gen Hrabčíka pro 3. odd. HŠ ze 2. 10. 1938 o kompetencích, činnosti polských bojůvek a průběhu první etapy obsazování Těšínska.

T e l e g r a m¹

MNO, hlav. štáb./3 Praha.

Dostal jsem tuto depeši: "Na žádost ministerstva zahraničí dr. Frágnera máte podati telefonní zprávu na číslo telefonu 60141 o průběhu a výsledku dosavadního jednání. Zprávu očekává vlastní služba. Zároveň máte tlumočit protest na činnost polských bojůvek na Jablonsku²." Domnívám se, že podléhám pouze hlavnímu veliteli. Prosím, zda zamini³ bylo informováno vámi. Stran činnosti bojůvek bylo mi sděleno generálem Malinovským (zástupce náč. hlav. štábu), který jest pověřen se mnou vyjednávat, že nemá vlivu na činnost bojůvek v našem území. Podle dostatečného pozorování obsazují prostor první etapy asi 1 pěší divise s 1 praporem tanků. Číslo útvaru zatím nezjištěna, jen jeden pěší pluk /je/ z Nového Sandce.⁴

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram přijat 2. 10. 1938 v 18.45 hod., tiskopis označen rukopisně šifrou "Ep-I-1" a číslem 122.

² Má být Jablunkovsku.

³ Ministerstvo zahraničních věcí.

⁴ Jde o Nowy Sącz.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5352.

7. Přípis MNO předsednictvu ministerské rady ze 2. 10. 1938 o činnosti polských bojůvek na Jablunkovsku.

Ministerstvo národní obrany. Praha 2. října 1938.

Čj. 31715 Dův. hl. št./2. odd. 1938. D ů v ě r n é !

Věc: Situace v prostoru Mosty - Jablunkov

Zpravodajský důstojník p. pluku 4l hlásí tuto zprávu:

V prostoru Mosty - Jablunkov se vytvořily ozbrojené tlupy z příslušníků polské národnosti, které přepadávají a ohrožují životy českých menšinových pracovníků a jiných čs. příslušníků. Demolují jejich byty a úřadovny. Jedna četnická hlídka byla odzbrojena. Uprchlíci houfně prchají do Čadce.

Dostane předsednictvo min. rady, ministerstvo zahraničních věcí a ministerstvo vnitra k dalšímu opatření.¹

¹ Příjmové razítko 3. odd. HŠ ze 3. 10. 1938, čj. 5562.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky, k. 24, i. č. 5352.

8. Telegram 2. odd. HŠ náčelníkovi štábu ze 2. 10. 1938 o situaci v obsazovaném území Těšínska.

T e l e g r a m¹

Náčelník štábu Palacký.

Jirásek hlásí:

a/ v Čes. Těšíně udržuje pořádek polské četnictvo, které tam přišlo na žádost našich úřadů. Okresní hejtman prý nařídil již 1/10 v 17.00 hod., aby úředníci státní a bezpečnostní orgány opustili město. To se také stalo bez evakuace, která se prováděla teprve během 2/10. Původní spěch v evakuaci poněkud ustal, protože polští orgánové i vojsko sdělili, že evakuace se bude moci prováděti i po odevzdání území. Ponechané strážné budou Poláci stravovat. Důležité objekty v Čes. Těšíně střeží členové legionu.

b/ v Třinci obsadily včera polské bojůvky poštu, večer však byla zjednána náprava naší voj. asistencí.

c/ ve 14.05 hod. vkročily polské voj. jednotky do Těšína, skládají se z jednoho pěš. pluku (bez čísel), jedné baterie děl, 30 tanků a jednoho praporu sapérů. Nad městem kroužilo od 14.05 hod. 9 stíhacích a 1 bombardovací letoun. Ve 14.20 hod. byl vypuštěn také upoutaný balon. K obsazení se dostavilo mnoho obecnstva z pohraničí a sledovalo je i obecnstvo z Těšína, bouřlivě vítající vojsko. Je prý tam také min. Beck.

Hl. št. 2. odděl.

¹ Telegram 1. 10. 1938 ve 22.05 hod. svob. Fajtl a je rukopisně označen šifrou Ep-I-1, D 55/2.

9. Hlášení velitelství roty SOS¹ Fryštát prezídiu PŘMO² ze 2. 10. 1938 o situaci v noci na 1. 10. 1938.

Velitelství roty SOS Fryštát SV. Orlová, 2. říjen 1938.

Č.j. 54 - Mob./1938

Věc: Napadení družstev SOS a celního úřadu v Ráji, výsledek vyšetřování

Hlásím po provedeném vyšetřování, že v noci z 30.9. na 1.10.1938 byla v úseku státních hranic od obce Ráje až po Německou Lutyni teroristy překročivšími státní hranice česko-polské napadena družstva číslo 59, 65 a 67.

Napadení družstva číslo 59 u Dvoru Bezdingu v Německé Lutyni započalo dne 30.9.1938 o 21. hodině směrem na objekt číslo 13 střelbou z opakovací pistole a po přestávkách bylo opakováno až do 4. hod. 30 min. dne 1.10.1938. Napadení teroristů bylo odraženo střelbou družstva čís. 59 a posádek objektů. Bylo hlavně útočeno na objekt 13 při remisi, k němuž jest lesíkem snadnější příchod. Útočníci používají k přechodu řeky Olzy splavu a brodu v místech se nalézajícího.

Velitel družstva vrchní strážmistr Vavřinec Míša a štrážm. Metoděj Koplík hlásili, že bylo také střeleno z jednoho těžkého a jednoho lehkého kulometu od státní hranice z místa, kde polské území přechází až přes řeku Olzu ke dvoru Bezdingu. Útočníci přešli patrně až za stanoviště i objekty a zahájili z vyvýšeniny také palbu na objekt číslo 12 a jedna střela vletěla přímo do střílny. Zraněn však nebyl na zdejší straně nikdo.

Útok teroristů na družstvo 65 započal teprve dne 1.10.1938 o 1. hodině 45 min. a trval pouze do 2. hodiny. Bylo nejprv vystřeleno na hlídku dozorce Jaroslava Odehnala asi osmi útočníky. Když dozorce Odehnal počal proti útočníkům střelbou s dozorcem Aloisem Jonášem, který vystřelil 15 ran z lehkého kulometu, útočníci prchli. Na zdejší straně nebyl nikdo zraněn.

Na šestičlennou stráž družstva 67, strážící obecní cestu od státní hranice od polské obce Otrembov do Ráje poblíže řeky Olzy, byl podniknut útok asi 12-ti teroristy, kteří počali střelbou zepředu, pravé i levé strany, a pak jeden útočník vypálil pět ran zezadu. Stráž útok střelbou odrazila a stáhla se pak na stanoviště družstva u okresní silnice z Kačic do Ráje. Druhá část družstva na stanovišti byla napadena již dne 30.9.1938 po 23. hodině střelbou z pistolí, a proto dozorce Šolc vystřelil raketu, a pak dozorce Bártek a Kříž prohledali terén před stanovištěm. Dozorce Ehrenberger zpozoroval útočníka severovýchodně od stanoviště a tohoto dvěma výstřely zahnal. Pak teprve o 3. hod. 15 min. bylo vystřeleno na stanoviště od tří bříz zezadu a po vystřelení tří ran z kulometu dozorcem Šolcem útočníci prchli. Proti dozorci Dobiášovi bylo vypáleno asi osm ran z pistole, a též proto použil jednoho granátu a tak útočníky zahnal.

V době, když byl napaden o 3. hod. 30 dozorce Dobiáš, byl uslyšen výbuch od celní budovy stojící těsně při silnici na státní hranici a dne 1.10.1938 zjištěno, že byl proti budově, proti oknům vržen granát ze silnice, narazil na železnou mříž, padl dolů, kde na kameny vydlážděném chodníku vybuchl. Výbuchem byly roztříštěny tři tabule v okně oddělení finanční stráže a dvě jen praskly. Způsobená škoda obnáší asi 60 Kč. V budově nebyl nikdo přítomen, ježto vrch. respicient Balcar Karel koná službu celní pouze od 8. h. do 17. hod. a rodiny v budově bydlící se vystěhovaly.

Předsevzatými útoky teroristů, kteří se rekrutují z osob uprchlých ze zdejšího území do Polska, nebyl nikdo na zdejší straně zraněn. Proslýchá se, že byl zraněn dělník Boleslav Mikesch z Ráje, který pracoval u zdejších lehkých opevnění a pak prchl do Polska. Zpráva o jeho zranění nemohla být dosud prověřena.

Útoky jsou páchány plánovitě postupně a každé noci na jiné družstvo, aby tak tato i okolní obyvatelstvo byly zneklidňovány.

V místech, kde byl poslední útok na družstvo 67 podniknut, byly posledně pašovány z Polska do zdejšího území zbraně, granáty a traskaviny, při čemž se podařilo pachatele dopadnouti.

Zasílá se zem. četn. vel. v Brně, presidiu policejního ředitelství (Ozus) v Mor. Ostravě, okresnímu úřadu praporu SOS v Mor. Ostravě, velitelství četnického oddělení v Mor. Ostravě, velitelství Horymíra, státní policejní exposituře v Karviné, pěšímu pluku 40 (zprav. důst.) a okresnímu úřadu ve Fryštátě.

Velitel roty SOS, por. výk. Pokorný.

¹ Stráž obrany státu.

² Policejní ředitelství Moravská Ostrava.

Zemský archiv Opava, f. Policejní ředitelství Moravská Ostrava, prezidiální spisy, k. 457, i. č. 8000.

10. Hlášení velitelství roty SOS Fryštát velitelství četnického oddělení v Moravské Ostravě ze 2. 10. 1938 o situaci v noci na 2. 10. 1938.

Velitelství Kamenice

Čís. jedn. 48 mob.1938 SV. Orlová, 2. říjen 1938.

Velitelství četnického oddělení Mor. Ostrava.

Věc: Situační zpráva o průběhu noci z l. na 2. října 1938 v pol. okr.

Fryštát

Hlásím, že na stanovišti družstva 71 byl klid a družstvo pozorovalo jen v /obci/ Gorzycky 7 vojínů polské armády, v úseku dr. 58 klid, nic nového, v úseku dr. 59 byl v noci na 2. října 1938 celkově klid a jen o 4. hod. padla 1 rána z browningu směrem na objekt čís. 15. Družstvo ani stráž nestřílely. Zpozorováno v noci signalizování různými světly z polské strany. V úseku dr. 60 klid. Rovněž v úseku dr. 61, první čty Dětmarovice.

V úseku dr. 62, 63, 64, 65 klid a nic nového. V úseku dr. 66 bylo toto napadeno dne 2.10.1938 o 0.15 hod. 4 neznámými útočníky střelbou pistolí. Střelba byla dr. opětována a útok odražen. Přestřelka trvala až do 2.45 hod. Zraněn nebyl nikdo.

Dr. 67 bylo o 23. hod. na vedlejším stanovišti poblíže hostince Kostky v Ráji, kde střežilo přechod z Polska, napadeno 5 muži střelbou, při čemž padlo 15 ran ze strany útočníků a 8 ran vypáleno družstvem k odražení útoku.

Dne 1.10.1938 vyžádal si okresní hejtman vrchní rada Haering ku střežení okresního úřadu, okresního soudu s berním úřadem a poštovního úřadu posilu - vojenské stráže, které tam byly na rozkaz velitele Horymíra dne 1.10.1938 večer odeslány a nastoupily správně střežení.

V městě v ulicích a z domů započala večer střelba jednotlivci na různých místech a proto jsem odejel do Fryštátu s dr. 70, které bylo v pohotovostním stavu, a společně s členy SOS četnické stanice Ráj byl zaveden ve městě klid a pořádek a zabezpečena bezpečnost občanů tím, že družstva obsadila náměstí a část procházela ulicemi a podezřelé muže a mladíky zadržela, a provedla u těchto revizi po zbraních. Jednotlivé výstřely byly páleny patrně z věže kostela aneb zámku a pro tmu nemohli býti pachatelé dopadeni. Další jednotlivé výstřely padaly z parku Larische a z části města Bělidlo.

Do Fryštátu bylo vysláno k zesílení ještě 35 přísl. pol. stráže bezpečnosti od pol. řed. Mor. Ostrava, po jejich příchodu a zavedením pořádku jsem s dr. 70 odejel do Starého Města, kde byl

připravován útok na četn. stanici, a když tam byl shledán klid, odeslal jsem dr. 70 na kmenové stanice v Sovinci a Doubravě.

Po obsazení okresu těšínského byla nucena opustiti své působišťe četa Louky a Albrechtice a na příkaz okresního hejtmána odešly na četnickou stanici Hor. Suchá, četn. stanice Stonava odešla ze stan. do nové české školy ve Stonavě. Nařídil jsem těmto, aby v obvodech, které ještě zůstanou v našich rukou, konaly dále službu bezpečnostní.

Na rozkaz vel. Horymíra konají družstva v bojovém sledu službu dále až do nového rozkazu a stáhnou se a odejdou společně s vojskem.

Velitel roty SOS, por.výk. Pokorný, v.r.

Zasílá se vel. Horymíra, vel. Evy a vel. četn. oddělení v Mor. Ostravě.

Zemský archiv Opava, f. Policejní ředitelství Moravská Ostrava, pres. spisy, k. 457, i. č. 7958.

11. Telegram Hlavního velitelství pro velitelství 2. armády ze 3. 10. 1938 o pověření generála Brauna řízením evakuace odstupovaného území.

T e l e g r a m¹

Na návrh gen. Hrabčíka pověřuji gen. Brauna, který je nyní v Hranicích, řízením evakuace území, které má býti postoupeno Polsku. Jmenovanému důstojníku dejte příslušné směrnice a nařídte mu, aby okamžitě navázal styk s gen. Hrabčíkem přes PV Místek.

Palacký, 3. odděl., čj. 5575 taj 1938.

¹ Telegram přijat 3. 10. 1938 ve 13.50 hod., označen rukopisnou šifrou 47/3. Odeslán Jiráskovi v 16.10 hod.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5353.

12. Telegram 3. odd. HŠ div. gen. Hrabčíkovi ze 3. 10. 1938 o přípravě druhé etapy vyklizení odstupovaného území.

T e l e g r a m¹

Pan div. generál Hrabčík.

Vám vydané zmocnění k projednání způsobu vyklizení území, zahrnutého do první etapy, rozšiřuji i na jednání stran vyklizení druhé etapy, t.j. celého okresu fryštátského a těšínského. Při jednáních dbejte těchto zásad:

1) vyklizení území druhé etapy musí se dít rovněž postupně.

2) průmyslovou severní oblast Bohumín - Slezská Ostrava - Karviná - Fryštát, dále oblasti většího hospodářského významu a ty, v nichž žije v převážné většině český živel, je třeba zahrnovat do posledního údobí vyklizení.

3) veškeré vaše jednání musí směřovat k tomu, aby se ve stanovené době mohlo evakuovat co nejvíce materiálu.

4) jestliže k úspěšnému projednávání potřebujete zástupce jiných státních úřadů (železnice, pošty atd.), zašlete ihned své požadavky.

5) zmocňuji vás, abyste na místě zakročil, kdyby úřady naší státní administrativy ztěžovaly situaci (zastavit předčasné opuštění atp.).

6) Jirásek předá hughesem PV Místek, které se postará o rychlé doručení gen. Hrabčíkovi.

Čj. 5555 taj. - hl.št. 3. odděl. 1938.

¹ Telegram byl odeslán z Prahy přes Jiráska do Místku 3. 10. 1938 v 11.20 hod.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5353.

13. Zápis telefonátu plk. Fetky z HŠ s gen. Hrabčíkem ze 3. 10. 1938 o jednání s gen. Bortnowským o 2. etapě vyklizení odstupovaného území.

Z á p i s

o jednání gen. HRABČÍKA s polským gen. BORTNOWSKÝM o podmínkách vyklizení II. etapy okresu Fryštát a Č. Těšín.¹

1/ Gen. BORTNOWSKI žádal území vyklidit do dvou dnů.

2/ Po odmítnutí tohoto návrhu bylo sjednáno toto:

a/ první část - 4. října

vyklidit území ohraničené na západě čarou: 1/2 km západně a jihozápadně silnice Ropice - Bystřice - Jablunkov a 1/2 km na záp. od železnice Jablunkov - Mosty;

b/ druhá část - 5. října

vyklidit území ohraničené na západě a jihu hranicí okresu a na severu čarou: Ropice - Hor. Třanovice - Dobratice;

c/ třetí část - 6. října

vyklidit území ohraničené na jihu severní hranicí 2. části, na západě hranicí okresu a na severu čarou Hor. Těrlicko (v to) - Bludovice (mimo);

d/ čtvrtá část - 7. října

vyklidit v okresu Fryštát část území ohraničeného na západ čarou od severu řekou Olzou (Olše) a rybníky na západ Darkova (v to);

e/ pátá část - 8. října

vyklidit Karvinou a Orlovou, t.j. území ohraničené na západě čarou (od severu): Nēm. Lutyně (v to) - Orlová (v to) - Šumbark (v to);

f/ šestá část - 9. října

zbytek okresu Fryštát.

3/ Podle polské nóty zaslané 30. září 1938 požaduje se na str. 4 bod 2 vyklizení území okresu Fryštát a Těšín do deseti dnů, počítáno (podle bodu 1) od poledne (12 hod.) dne 1. října, to znamená, že na vyklizení bychom měli čas do 11. října 12 hod.

Navrhují proto:

a/ započítí s vyklizováním 5. října, kdy by se vyklidila první část;

b/ druhá část 6. října, třetí 7. října, čtvrtá 8. října, 9. října by byla pauza, pak pátá část by se vyklidila 10. října a poslední část 11. října do 12 hodin.

Je třeba zakročit v tom smyslu diplomaticky, aby gen. BORTNOWSKI - který prohlašuje, že má plnou moc učinit vše, co uznává za vhodné - přistoupil na tyto podmínky.

¹ Strojopis zápisu označen rukopisnou poznámkou, že rozhovor gen. Hrabčíka s plk. Fetkou se uskutečnil 3. 10. 1938 v 11 hod.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5353.

14. Zpráva MNO o stanovení definitivního harmonogramu vyklizování území Těšínska ze 3. 10. 1938.

Ministerstvo národní obrany.

Čj. 5577 Taj.-hl.št./3.odděl.1938 Praha, 3. říjen 1938.

Tajné !

Věc: Předání území II. etapy Polsku.

Přílohy: text, 1 zakreslená mapa.¹

Zasílám zprávu o průběhu jednání o vyklizení území na Těšínsku a jeho vydání Polsku.

Dostane: ministerstvo zahraničních věcí, vnitra, pošt a telegrafů, železnic, veřejných prací, obchodu a spravedlnosti, voj. kancelář presidenta republiky a předsednictvo min. rady.

Za správnost: Z rozkazu: Náčelník štábu hlavního velitele

pplk. Fetka brig. gen. Bohuslav FIALA v.r.

Příloha 1.

Ministerstvo národní obrany.

K čj. 5577 taj.hl.št./3.odděl.1938.

Mezi zástupcem Československa a Polska byla dopoledne 3. října t.r. sjednána tato úmluva o časovém a prostorovém odstoupení II. etapy našeho území Polsku:

a/ 1. část - 4. října

vyklidit území ohraničené na západě čarou /.../

f/ šestá část - 9. října

zbytek okresu Fryštát /*vynechaný text je naprosto shodný s hlášením gen. Hrabčíka ze 3.10.1938, uvedeným v dokumentu č. 13/.*

Hlavní velitel - řídě se zněním polské noty z 30. září - nařídil československému zástupci, aby časové podmínky znovu projednal v tom smyslu, že by se vyklidila

a/ 1. část 5. října t.r.

b/ 2. část 6. října t.r.

c/ 3. část 7. října t.r.

d/ 4. část 8. října t.r.

e/ 5. část 10. října t.r.

f/ 6. část 11. října t.r. do 12 hodin.

Výsledek jednání není znám.

Bude Vám oznámen.

Příloha 3

Ministerstvo národní obrany.

Čj. 5580 taj. - hl.št/3 odděl.1938. Praha, 3. října 1938.

Tajné

Dodatkem k našemu dopisu čj. 5577 taj. hl. št. 3. odděl. 38.

Časový pořad předání území Polsku je stanoven takto:

4. října počínaje 12 hod. 1. část

5. října /počínaje/ 10 hod. 2. část

6. října přestávka

7. října počínaje 10 hod. 3. část

8. října /počínaje/ 10 hod. 4. část

9. října přestávka

10. října počínaje 10 hod. 5. část

11. října /počínaje/ 8 hod. 6. část.

Tento pořad bude zachován, jestliže bude udržen v ostravsko-karvinském revíru klid. V opačném případě budou Poláci žádat, aby mohli okres Fryštát hned obsadit. Je proto třeba, aby hlavně poslanci a vůdci lidu přispěli k uklidnění obyvatelstva.

Za správnost: pplk. Fetka

¹ Na přiložené mapě (příloha 2) je modře označen průběh vyklizování podle úmluvy z 11 hod. dopoledne 3. 10. 1938, a červeně výsledek nového ujednání ze 17.30 hod. téhož dne.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5353.

15. Policejní relace z manifestace proti záboru Těšínska, konané v Orlové 3. 10. 1938.

Relace

Předmět: Manifestační projev

Svolavatel: J. Jařabáč, starosta z Orlové

Program: Manifestace českého lidu na Těšínsku pro Československo

Místo: Orlová, náměstí

Účast: 15-17.000 osob

Čas: Dne 3. října 1938 od 10.15 - 10.45 hod.

Řečníci: J. Jařabáč, starosta města Orlové z Orlové,

Brousek Ludvík, dělník, Poruba č. 292 (za str. nár. soc.)

Josef Matušek, tajemník KSČ, Sl. Ostrava č. 708,

Cyril Záborec, senátor, Radvanice č. 441 (Nár. sjednocení).

P r ů b ě h:

Manifestační projev zahájil starosta města Orlové Jan Jařabáč, který přivítal přítomné, pozdravil je a úvodem promluvil toto:

V těchto chvílích, kdy se rozhoduje o osudu ČSR, kdy víme a věříme, že naši zodpovědní činitelé vykonávají vše, aby zájmy obyvatelstva byly obhájeny, musíme zachovati klid a rozvahu. My na Těšínsku prožili jsme těžké zkoušky, ale vyšli jsme z nich vždy zoceleni a silnější než před tím. Věříme, že z nynější kritické situace vyjdeme také silní a zocelení. Jsem přesvědčen, že jste nepřišli vyhrožovat, nýbrž že jste přišli říci, že chceme spokojeně žít. Známe těžkou situaci vlády, která se musela sklonit před diktátem konference čtyř v Mnichově a věříme, že pro naše zájmy naše vláda udělá vše. Aby tato mohla být obhájcem, musíme udržeti klid, pořádek a disciplínu a nesmíme se nechat nikým vyprovokovat, musíme pracovat pro věci příští a tak podpořiti práci našich odpovědných činitelů. Apeluji jménem všech, abyste tohoto příkazu dbali. Důvěřujme, že všichni ví, v jakých bolestech žijeme a že naši zodpovědní činitelé učiní vše pro náš český lid. Neposkytujte nepříteli, který na to čeká, příležitost, aby šel dělat mezi nás pořádek. Chceme klid a tento si též sami uděláme. Musí vládnout chladný rozum, abychom to vše vydrželi.

Nato ujal se slova Ludvík Brousek za čl. stranu nár. socialistickou a promluvil asi toto:

Dnes, když je taková napjatá situace, musíme všichni udržeti klid a rozvahu. Máme zato, že naše vláda v čele s panem presidentem věc řádně vyřeší. Co se týče spokojenosti národa, máme zato, že práce je chleba náš. Tímto chlebem a prací posílí se vláda a dá se rána světu. Český národ se vždy přátelil s bratry Slovany Poláky a doufám, že v brzkých dobách bude zase klid. Necht' žije vláda s panem presidentem a necht' žije česká Praha a česká Orlová. Jděte do práce a nedělejte výtržností. Nedívejte se doprava ani doleva a stůjte za vládou a dnešním panem presidentem. (Bouře souhlasu).

Poláci jsou vždy našimi bratry Slovany a vím, že také dnešní naše manifestace bude v Praze i ve Varšavě vzata v úvahu. Ještě naposled Vás vyzývám, abyste byli klidní, nedělali žádný rozruch a věřili sami sobě.

Dále se ujal slova Josef Matušek, tajemník KSČ ze Sl. Ostravy, který promluvil asi toto:

Scházíme se v historické chvíli, abychom manifestovali lásku presidentu republiky, vládě, armádě a jednotě československého lidu. Manifestujeme proto, aby naši vyjednavací v Praze dbali zájmů čsl. lidu. Nechceme spory s Poláky, chceme dohodu, která musí dbáti na zájmy čsl. lidu na Těšínsku. Není nic ztraceno, Československo není opuštěno, máme stále po boku našeho věrného spojence SSSR. (Ať žije SSSR.) Půjde-li o nějaké řešení, pak musí rozhodnout demokratické hlasování. Nedělejme těžkosti vládě a vyjednavacům a budme jednotní, pevní a odhodlaní. Nevěřte poplašným zprávám, že úřady vyklidily Fryštát (Těšínsko musí být české). Není to pravda, všechny úřady, jak okresní úřad, berní úřad, vojsko i policie jsou na svém místě. Mějte důvěru v pana presidenta republiky, vládu a v armádu. (Ať žije armáda). Mějte důvěru v SSSR, který poslal podruhé ultimatum ve prospěch nás. Mějte se na pozoru před provokatéry, které posílá cizina k nám, aby ztížila celou situaci a odmítněte je. (Pryč s provokatéry!) Není ještě nic rozhodnuto a proto neztrácejte naději. Dokažme důvěru vládě svou jednotností. Neoslabujme ji v těžkých chvílích a vraťme se disciplinovaně a jednotně na svá místa a do práce. Pane presidente a generální štábe, spolehněte se na těšínské hraničáře. Vraťte se klidně na svá místa. Plukovník gen. štábu Moravec řekl: "Štáby bojují na frontě a dělníci v práci. To je jediná ochrana naší republiky." Čest panu presidentovi, čest vládě, čest armádě, čest jednotě a pevnosti těšínského lidu a čest SSSR. (Jednotlivá hesla byla vždy spontánně aklamována.)

Dále ujal se slova Cyril Záborec, senátor z Radvanic a promluvil asi toto:

Scházíme se v době, kdy lid a vláda je postavena před těžký úkol. Žádá se na nás, aby bylo postoupeno milované Těšínsko. Jsem přesvědčen, že všichni ti, kteří v osudové chvíli o tomto jednají, jak v Praze tak i ve Varšavě, vezmou na vědomí, že my hájíme Těšínsko, neboť je české. (Ať žije české Těšínsko). Náš lid, naši horníci a dělníci dovedou pochopit těžkou situaci vlády a našich vyjednavaců. Víme, že tito všichni chápou naši lásku k Těšínsku. Má-li se loučit syn s matkou, loučí se těžko, ale má-li se člověk loučit s rodnou zemí, loučí se ještě tíže. Naši sousedé musí uznati, že jsme s Poláky žili v přátelství a shodě a že na nás nesmí býti pácháno takové bezpráví. Byli jste to vy, kteří jste snášeli utrpení pro Těšínsko a vím, že našim představitelům státu v čele s armádním generálem J. Syrovým, v nějž skládáme důvěru, a našim vyjednavacům není možno nechat vás opuštěny. My musíme zachovati klid a pořádek, aby nebyla příležitost k zásahu. Prosíme vás, abyste konali svou povinnost. Prosím vás, běžte do práce a důvěřujte všem, kteří jednají, že nedají nám zahynouti.

Naposled ujal se opět slova starosta města Orlové J. Jařabáč, který závěrem promluvil asi toto:

Vyslechli jste projevy řečníků a k těmto ještě dodávám: U nás jedná se o kraj český. Orlovsko nebylo nikdy polské, na Orlovsku byl český lid odjakživa doma. Čekám, že doma zůstaneme a musíme zůstat. Nepřišli jsme manifestovat proti někomu. Chceme i s Polskem žít v přátelství a žádáme také to právo, které žádají i druzí. Žádáme, aby lid český zůstal nadále v československé vlasti. Buďte pevní, jednotní, zachovejte klid a pohlížejte vstříc budoucnosti. Věřte, že naši zodpovědní činitelé učiní vše, aby zájmy lidu a vlasti byly obhájeny.

Nato přečetl resoluci, která byla všemi přítomnými jednohlasně přijata.

Manifestace byla zakončena státní hymnou a všichni přítomní se v klidu rozešli.

V Mor. Ostravě, dne 3. října 1938.¹

¹ Rukopisné podpisy: "Boh. Pešek, polic. rada, Dr. Bahenský Miloš, policejní koncipista".
Zemský archiv Opava, f. Policejní ředitelství Moravská Ostrava - pres. spisy, k. 457, i.č. 7968.

16. Záznam hlášení 2. odd. 2. armády ze 3. 10. 1938 o postupu polských vojsk na československé území.

3. 10. 1938.¹

Jirásek 2. odděl. hlásí ve 20.30 hod.:

POLSKO:

a) dnes okolo poledne překročilo polské jezdeckvo naše hranice na Osůvce jižně Těšína. Po dohovoru velitele polské eskadrony s velitelem naší pěší roty vrátili se Poláci za hranice.

b) kolem poledne překročily polské pěší jednotky naše hranice vých. Jablunkova a tlačí jednotky SOS k Jablunkovu. Gen. Hrabčík rozhodl, aby naše jednotky neustupovaly a nechaly se třeba i překročit. Naši velitelé mají protestovat u velitelů překračujících jednotek, že tito postupují proti úmluvám a mají jim zároveň oznámit, že až do rozhodnutí smíšené čs.-polské komise v Těšíně nesmí ani opustit svoje místo, ani vydat zbraně.

c) pluky, které okupují Těšínsko, nebyly doposud bezpečně zjištěny. Napočteno bylo 20 děl ráže 7.15 (francouzské), 60 tanků, z toho asi polovina těžkých, vše starého typu, kulometry colt. Na směru Čes. Těšín - Ropice zjištěna v prvním sledu bezpečně Obrana Narodowa, zesílená kulometry. Od 11.00 hod. vystoupil nad Puncov balon, v 15.50 kroužil nad /obcemi/ Hnojník - Střítež bomb. letoun, na němž bylo jasně viděti zavěšené pumy.

¹ Strojopis záznamu rukopisně označen číslem 204 a signaturou P 3/10.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5360.

17. Telegram div. gen. Luži pro 3. odd. HŠ ze 4. 10. 1938 o deputaci z fryštátského okresu.

T e l e g r a m¹

Hl.št. - 3.odděl.

Dnes dostavila se ke mně deputace ze Slezska - z okresu fryštátského, která se tázala, je-li pravda, že bude bez plebiscitu odevzdán i celý fryštátský okres Polsku. Prý jim to není známo a proto myslí, že užstanou v republice. Když jsem jim řekl, že do 11.t.m. bude celý okres vydán Polsku, byli přímo ohromeni, neboť nečekali, že celý tento okres s tak zřejmou většinou českou může býti bez plebiscitu Polákům odevzdán. To pokládají za zradu a bojí se bouří, které nastanou, až se to obyvatelstvo tohoto okresu doví. Na jejich dotaz, co jim radím, jsem odpověděl, že jedině zodpovědní činitelé v Praze jim mohou dáti bližší informace. Je přímo zarážející, že bylo ponecháno veškeré české obyvatelstvo fryštátského okresu bez náležitých informací. Hrozí velké nebezpečí bouří v celém zbývajícím Těšínsku proti tomu rozhodnutí vlády. Zároveň lze očekávat, že při odevzdávání tohoto území může dojít k nepokojům. Mám zatím na Těšínsku p. pl. 8, 40 a 65. V případě potřeby přitáhnu tam ještě zbytek 8. divise. Nemohu reprodukovati ostrost slov, jimiž tato delegace odsuzovala odstoupení českých částí Těšínska.

Div. gen. Luža.

¹ Telegram přijat na HŠ 4. 10. 1938 ve 12.30 hod., rukopisně označen číslem 154.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5354 (opis též i.č.5353).

18. Telegram div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ ze 4. 10. 1938 o evakuaci ze zabraného území.

Telegram¹

MNO hl. št./3. Praha.

První úsek byl dnes obsazen. Zvláštní události žádné. Evakuace neustále pokračuje a bez poruchy. Zítřka bude evakuován zbytek mobilního materiálu z l. o. z území první etapy, jehož sepsání bylo dnes smíšenou komisí skončeno, dále mobilní zařízení kasáren z Českého Těšína a privátní majetek státních a veřejných zaměstnanců, pokud již opustili obsazené území. Taktéž se pokračuje přes obsazení v evakuaci závodu ve Třinci. Obsazení druhého úseku započne zítra v 10 hod. Zamýšlím ustavit tyto smíšené odborné komise, jejichž úkolem bude provizorně uvést rychle správní a hospodářský život v normální koleje, odstranit křiklavé nedostatky a připravit materiál pro pozdější konferenci, která by upravila všechny otázky definitivně: komise civ. správy (otázky civ. obyvatelstva, pohraniční styk apod.), komise železniční (evakuace a přední železnič. provoz apod.), komise finanční (měna, celní věci apod.), komise hospodářská (suroviny, státní statky a hosp. evakuace sanatoria atd.). V každé komisi /bude/ po dvou expertech příslušných ministerstvu, pokud jsem je dostal. Komise si však vyžádají směrnice od svých centrálních úřadů, já je budu jen usměrňovat. Zítřka mi řekne gen. Bortnowski, zda souhlasí, a jména polských členů. Pro obsazené území ustanovil gen. Bartowski² zatímní kurs 7 Kč 30 za 1 zlotý. Čsl. četnictvo z nádraží Čes. Těšín dnes večer staženo. Pro další evakuaci uvolnili Poláci na zítřek silnici Místek - Hnojník - Bystřice - Jablunkov - Mosty. Dále bylo zakročeno ve prospěch zatčených studentů, kteří konali dříve strážní službu. Většina již propuštěna. Pokud budou nově zadrženi bojůvkáři v prostoru Orlová - Fryštát, zůstanou u nás zatčeni a budou propuštěni až po skončení obsazování. Tak ujednáno s gen. Bortnowským. Příslušný rozkaz dostal již vládní rada pol. řed. Bača. Různé deputace, které mě navštívily, jsem znovu žádal o uklidnění obyvatelstva, taktéž tisk. Zpravodajské hlášení zasílám hl. št. 2. odděl.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram byl přijat na HŠ 4. 10. 1938 ve 23.40 hod.

² Má zřejmě být Bortnowski.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5354.

19. Přípis předsednictva ministerské rady republiky Československé ze 4. 10. 1938 o usnesení vlády ze 3. 10. 1938 ohledně úpravy hranic s Polskem.

Předsednictvo ministerské rady republiky Československé.

Č.j. 7594/1030/12-S-38 m.r. V Praze dne 4. října 1938.

Věc: Úprava hranic s Polskem.

Ministerstvu zahraničních věcí v Praze.

Vláda republiky Československé ve schůzi konané dne 3. října 1938 se usnesla, aby bylo jak v mezinárodním výboru zasedajícím v Berlíně, tak pomocí cizích mocností všemi prostředky působeno k tomu, aby rozsah území, které má býti odevzdáno Polsku, byl revidován se zřetelem k skutečnému poměru národností na tomto území a k životním zájmům státu na národohospodářských hodnotách této oblasti.

Vyklizení povolené pod tlakem ultimata nutno považovati za záruku rektifikace hranic, nikoliv za definitivní koncesi.

Vzato na vědomí, že československo-polská komise pro tyto otázky bude zasedati v Praze, což usnadní součinnost expertů.

O tom se tamní ministerstvo vyzumívá za účelem příslušného dalšího opatření.

Opisem se uvědomují všechna ministerstva a nejvyšší účetní kontrolní úřad.

Za předsedu vlády: Dr. Caha v.r.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I., k. 24, i.č. 5354.

20. Vyhláška Místního vojenského velitelství v Orlové ze 4. 10. 1938 o opatřeních k zachování veřejného klidu a pořádku.

Místní vojenské velitelství v Orlové

V Orlové, dne 4. října 1938

V y h l á š k a .

V zájmu zachování veřejného klidu a pořádku v městě Orlové nařizuje se počínaje dnem 4. října 1938:

1. V městě Orlové jest zakázáno zdržovati se na všech ulicích a veřejných prostranstvích od 18.30 večer až do 5. hod. ranní.

2. Jest zakázán prodej a výčep všechny lihových nápojů a piva v obvodu celého města.

3. Osoby, které ze služebních a pracovních důvodů jsou nuceny ve shora uvedených dobách docházeti na pracovní místa, případně z práce do svých domovů, musí se o tom prokázati vojenským hlídkám potvrzením svého zaměstnavatele.

Všichni, kteří těchto příkazů neuposlechnou, vydávají se nebezpečí zatčení a trestního stíhání vojenskými orgány.

Vzhledem k vážnosti doby očekáváme, že veškeré obyvatelstvo bude ve vlastním zájmu dbáti této vyhlášky a přispěje tak k udržení žádoucího klidu v obci.

Starosta města: Místní vojenské velitelství

Jan Jařabáč, v.r. v Orlové

Zemský archiv Opava, f. PŘMO - pres. spisy. k. 457, i. č. 8011.

21. Telegram gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ z 5. 10. 1938 - situační hlášení o průběhu vyklizování odstoupeného území.

T e l e g r a m¹

Ministerstvo národní obrany Praha, hl.št. 3 Praha.

Situační hlášení po dnešní dopolední poradě:

1/ obsazení úseku dvě probíhá bez příhody.

2/ umluveno, že ke konečné hranici druhé etapy, t.j. k východní hranici okresu frýdeckého, přiblíží se při obsazování prozatím vojska polská i česká na 300 - 500 m, čímž povstane volné pásmo 600 - 1000 m.

3/ proslov polského maršála v rozhlase stran zabezpečení českého obyvatelstva v obsazeném území byl vyvolán naší rozmluvou s generálem Bortnowským.

4/ aby časová mezera v obsazení území mezi českým a polským vojskem byla co nejmenší (v zájmu ochrany obyvatelstva) bylo umluveno, aby odchod posledních čs. částí provedl se vždy 15 minut před příchodem polských vojsk.

5/ po dohodě s gen. Bortnowským ustaví se smíšené odborné civilní komise, a to komise civ. správy, železniční i poštovní a konečně hospodářská. Smysl a práce komisí viz moji notu č. 40. Komise začnou úřadovati zítra v Těšíně. Jejich usnesení budou mít jen prozatímní platnost.

6/ dohodnuta evakuace zbytku materiálu vojenské správy v Třineckých železárnách, která započne ještě dnes. Jedná se o 32 panceřové kupole (z toho 7 naloženo na vagonech), 7 vagonů

rozsocháčů nenaložených (jeden vagon naložen), 6 vagonů nosníků a kryty (z toho jsou dva naloženy), 1 vagon střílen na kryty, 1 vagon střílen (naložen), 4 vagony střílen a lafetace (nenaložené), 800 panceřových ploten různých rozměrů (nenaložené), 8 - 10 vagonů různého materiálu a odličků (ke kulometům atp).

7/ v obsazeném území stanoven kurs Kč 8 za 1 zlotý, čímž upravuji včerejší hlášení.

8/ na vaše čj. 5803 taj. 38 - gen. Bortnowski nemá nic proti civilní dopravě Bohumín - Čadca již dnes. Podrobnosti ujedná zítra smíšená železniční komise.

9/ další zatčení čsl. studenti Poláky propuštění.

10/ různé menší závady urovnány po mém zákroku u Poláků (zadržené auto atd.).

11/ odpověď na čj. 4900 taj hl. št. 1/ a zprav. hlášení odešlu později na příslušné oddělení.

Tuto depeši dávám též Jiráskovi.

Mise div. gen. Hrabčíka.

¹ Telegram byl přijat na HŠ 5. 10. 1938 v 16.55 hod.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1938, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5354.

22. Telegram div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ ze 6. 10. 1938 - situační zpráva.

T e l e g r a m¹

MNO hl. št. 3. odděl. Praha.

Situační zpráva ze dne 6 t.m. l./ dnes byla v obsazování přestávka. Zvláštní události žádné. 2./ dopoledne provedl jsem několik intervencí stran nepřístojností páchaných policií a hlavně polskými civilisty v obsazeném území nad našimi lidmi. Bylo mi znovu slíbeno, že bude ihned zjednána náprava. Z toho důvodu budou též ponechány v každé obsazené obci polské vojenské části k ochraně českého civil. obyvatelstva. 3./ v zájmu rychlejšího průběhu evakuace stěhovacích svršků SOS a státních i veřejných zaměstnanců vymohl jsem zájezd evakuačního vlaku do Čes. Těšína a Třince. Vlak tam v dopoledních hodinách zajel. 4./ odborné civilní komise zahájily dnes první jednání s polskými komisemi. 5./ evakuace materiálu voj. správy z Třineckých železáren pokračuje v plném proudu. Dostane hl. št. 3. odděl. a na vědomí Jirásek.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram byl přijat na HŠ 6. 10. 1938 v 19.30 hod., je rukopisně označen číslem 366.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5354.

23. Telegram div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ ze 6. 10. 1938 o složení polských okupačních jednotek.

T e l e g r a m¹

MNO hl. št./3.

1) prostor Horní Těrlicko - Stanislavice. Zjištěny jednotky Pluku rumunského krále Karola, z něhož jest 1 prap. v Hor. Těrlicku. V Hradišti se nachází vel. děl. pluku s plukovním trémem. Vých. dvora Vávra jsou v paleb. postavení děl. baterie ráže 15 cm a 21 cm. Jsou mskovány. V tomtéž dvoře zjištěno 6 tanků. /Ve/ 14 hod. 15 min. zjištěn upoutaný balon v prostoru Koňakov - Svibice.

2) velitelem pěš. pl. polského jest plk. Krajewski, dříve plk. Grotský.

Prostor Darkov - Bonkov - Stonava - most 224.

1) zjištěn 1 prap. 3. pl. střelců podhalanských. Jedna baterie děl. pluku z Bílska zjištěna u Louk.

2) pro obsazení úseku Orlová - Karviná má býti připravena jedna speciální divize z Horn. Slezska, zvláště vycvičená pro pouliční boje. Incidenty žádné.

1) prostor Tošanovice. V prostoru Louky zjištěn 4. prap. motorizovaných sapérů z Přemyšlu. Letectvo jest krakovské. V prostoru Třanovice mezi mužstvem velké procento Ukrajinců. Sapérský prapor má ve výzbroji radiotelefonní přístroje pro spojení mezi rotami.

2) velitel úseku Třanovice pplk. Warzylek velel do okupace v Pol. Těšíně.

3) starší důstojníci se o našich pohraničních pevnostech vyjadřují s respektem, zatímco mladí tvrdí, že jejich na ruských hranicích jsou lepší a odolnější: front. stěny asi 150 cm tloušťky, stavěny jsou na přivrácených svazích, mají přečnávající horní kryt, který zabraňuje při zásahu vyvrácení pevnůstky. V mnoha případech projeví polští důstojníci (můadí) neznalost orientace v terénu, nedostatek čtení map. V rozhovorech snaží se polští důstojníci vzbuditi dojem, že Polsko jest nám přátelsky nakloněno a mluví o budoucím sblížení Poláků, Čechoslováků, Rumunů a Bulharů, Němců se bojí, Rusko podceňují. Sdělují poplašné zprávy (např. o býv. min. Kroftovi, že se zastřelil, o domnělé revoluci a v Čechách), kritizují bývalou naši vládu a režim nepříznivě a vyslovují mínění, že by pro nás byla nejvýhodnější vojenská diktatura co vláda vojáků podle jejich vzoru. Místní obyvatelstvo československé národnosti všeobecně velmi rozhořčeno vyklizováním.

4) Incidenty žádné.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram došel na HŠ 6. 10. 1938 ve 22.10 hod. a je označen šifrou 766 A.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5360.

24. Telegram div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ ze 7. 10. 1938 - situační zpráva.

T e l e g r a m¹

MNO hl. št./3.odd.

Situační zpráva ze dne 7. října.

1./ dnes byl obsazen řím. 3 úsek. Zvláštní události žádné.

2./ novináři došli, byli v Místku informováni a potom jim byla ukázána utrpení uprchlíků.

Zítřejší navštíví ryze české kraje řím. 5 a řím. 6 úseku. Potom odletí v 15 hod. zpět do Prahy.

3./ přednostu žel. stanice v Bohumíně prý zavolali Němci do Ratiboře a tam ho žádali, aby nepředával stanici Polákům, že prý tato připadne Němcům.

4./ v jednání s gen. Bortnowským jsem jednak ujednal podrobnosti předání řím. 4 úseku a dále bylo nutno opět intervenovat ve prospěch dalších zatčených Čechů v Čes. Těšíně. Intervence stran zatčených měla dosud vždy úspěch. Během jednání projevoval gen. Bortnowski zájem, co se děje okolo Bohumína, z čehož soudím, že je o německých tužbách v tomto prostoru informován.

5./ odborné civilní komise pokračují dále v jednání o podrobnostech.

6./ evakuace pokračuje taktéž nerušeně dále přes značné potíže, vyvolané brzkým obsazením Nového Jičína.

7./ během telef. rozhovoru s dr. Frágnerem ze zamini byl jsem překvapen otázkou, zda se nám podaří zachrániti ryze českou část fryštátského okresu. Jsem toho názoru, že o těchto zásadních věcech vyjednává zamini již od počátku a s plným důrazem. Nemohu proto dáti zamini o tom informace já.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram byl přijat na HŠ 7. 10. 1938 ve 21.20 hod., je orazítkován číslem 899.

25. Telegram div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ z 8. 10. 1938 - situační zpráva.

T e l e g r a m¹

MNO hl. št. 3. odděl.

Situační zpráva ze dne 8. října: 1./ dnes byl obsazen řím. 4 úsek, t.j. východní cíp fryštátského okresu po řeku Olši. Zvláštní události žádné. Zítra bude v obsazování přestávka. 2./ evakuace jak již obsazeného území tak hlavně z prostoru Orlová - Karviná pokračuje v plném proudu. 3./ různé vrstvy civilního obyvatelstva v prostoru Mor. Ostrava - Těšín - Místek atd., průmyslníci, úředníci, zemědělci nebo dělníci, ač velmi stísněni, jsou klidni. Ze všech stran však projevuje se názor, že by v opětnou radost ze života zvedly lid hlavně činy, které by byly předzvěstí, že nové uspořádání státu, života neupadne brzy zase do starých chyb. K těmto předzvěstem počítá se v první řadě aspoň přechodné dobrovolné rozejití se všech politických stran. Říká se, že takovýto čin by dnes uklidnil a posílil lid nejvíce a měl by větší vliv nežli stálá výzva prakticky dosažená. Pokládám za moji povinnost hlásiti i toto mínění. 4./ o těžkostech v novojičském okrese jsem již hlásil zvláštní depeší.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram byl přijat HŠ 8. 10. 1938 ve 20.55 hod., je orazítkován číslem 620.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5355.

26. Záznam zprávy div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ z 9. 10. 1938 - situační hlášení.

9. říjen 1938.

Zpráva div. gen. Hrabčíka dne 9/10 ve 18.55 hod.:

Situační hlášení ze dne 9. října 1938.¹

1./ Dnes byla v obsazování přestávka, žádné zvláštní události.

2./ V Českém Těšíně byl dnes ministr Beck. Zdá se, že plebiscit ve frýdeckém okrese Poláci žádati nebudou, budou se však snažit získat ještě úpravu západní hranice okresu fryštátského a těšínského, aby odpovídala požadavkům vojenským (vyrovnání zákřutu a celý hřbet Prašivé, Malý Polom). Bohumín prý Němci od Poláků žádat nebudou. Tato informace je důvěrná a sdělil jsem ji již S. Podrobnosti zamini.

3./ Evakuace pokračuje dnes nerušeně dále i přes Novojicko.

4./ Dnes byly v tomto prostoru jednak britští pozorovatelé, jednak dojeli vyslaní atašé, všichni byli informováni.

¹ Strojopis zprávy označen razítkem číslem 679.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5355.

27. Telegram div. gen. Hrabčíka pro 3. odd. HŠ z 10. 10. 1938 - situační hlášení.

T e l e g r a m¹

MNO hl.št. 3., zamini. Praha tel.

Situační hlášení ze dne 10. t. m. l.) dnes byl obsazen řím. 5 úsek, t.j. prostor Orlová - Karviná. Zvláštní události žádné. Zítra počínaje 8. hodinou bude obsazen zbytek fryštátského okresu, čímž bude dokončeno obsazování území polským vojskem podle požadavku polské noty zaslané naší vládě. 2.) podle údajů jednoho polského důstojníka gšt. vybízel prý ministr Beck včera v Českém Těšíně polské důstojníky, aby si nás Čechy získávali. 3.) podle telef. rozkazu hl. št. - 2 vrátím se s

pplk gšt. Šinclem během 12. t. m. do Prahy pro spolupráci k dalšímu vyjednávání s Polskem. Gen. Bortnowski odejde asi také v tuto dobu snad do Varšavy.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram odeslaný 10. 10. 1938 ve 20.40 hod. byl přijat na HŠ 11. 10. 1938 v 01.00 hod., je označen razítkem číslem 825 a rukopisnou poznámkou "Dejte laskavě na vědomí Zamini Praha".

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5355.

28. Telegram div. gen Hrabčíka pro 3. odd. HŠ z 11. 10. 1938 o českém školství v zabraném území.

T e l e g r a m¹

MNO hl. št. 3. Praha.

Mám v úmyslu ihned, aspoň prozatímně, projednat otázku českého školství v obsazeném území. Mám zprávy, že skoro všechno české učitelstvo tuto zemi opustilo, a české děti jsou proto nuceny chodit do polských škol. Prosím, aby ministerstvo školství delegovalo nebo vyslalo ihned do mise dva své experty, kterým dá podrobné směrnice a které zařadí do odborné školské komise, zřízené v rámci mého štábu. /Na/ dnešní poradě s gen. Bortnowským hodlám prosadit, aby Poláci vyslali do této komise své zástupce.

Div. gen. Hrabčík.

¹ Telegram odeslaný 11.10.1938 v 09.30 hod. byl přijat na HŠ téhož dne v 11.00 hod. Je značen razítkem číslem 851 a rukopisnou poznámkou "Min. školství (min. rada Slavík) bylo již telefonicky vyrozuměno, aby žádosti div. gen Hrabčíka vyhovělo." Příjmové razítko 3. odd. HŠC uvádí čj. 5958.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5355.

29. Záznam zprávy 3. odd. HŠ pro div. gen. Hrabčíka z 11. 10. 1938 o zachování části Hrušova pro ČSR.

PV Místek¹

Upozorněte ihned div. gen. Hrabčíka na toto:

jihozápadní cíp okresu Fryštát v prostoru nápisu Hrušov patří ke Slezské Ostravě a ne k okresu Fryštát. Tato část patřící ke Slezské Ostravě má ohrazení podle speciálky, na které je naznačeno území postoupené Polsku červeně a území, kde se má konat plebiscit, zeleně, takto: od písmena H - Hrušov 800 m na SV, a odtud všeobecně na jihozápad² po SV okraji Hrušovského rybníka; hranice okresu je vyznačena tečkami. Je to důležité uchovat, nachází se tam 2 uhelné doly. Pokuste se o to a podejte zprávu o výsledku. Je pravděpodobné, že se jedná o omyl ze strany polské.

Hlšt/3 odd.

¹ Rukopisný záznam zprávy je orazítkován číslem 865.

² Zde je poznámka zpracovatelů archivního materiálu ze 14.5.1946: "Nesprávně. Má být jihovýchod!" Ověření v mapě připomínku potvrzuje.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5355.

30. Hlášení uniformovaného policejního strážního sboru v Moravské Ostravě, oddělení Hrušov, z 11. 10. 1938 o výbuchu na železniční trati ve Vrbici.

Uniformovaný policejní strážní sbor v Mor. Ostravě

Oddělení H r u š o v

Železniční trať ve Vrbici, poškození výbuchem.

Čís.st.kn. 1841/38

H l á š e n í¹

V Hrušově dne 11. října 1938.

Dne 11. října 1938 o 3.30 hod. podminoval dosud nezjištěný pachatel na trati Hrušov-Bohumín v katastru obce Vrbice před seřazovacím nádražím všech 5 párů železničních kolejí vedle sebe běžících neznámou trhavou látkou, čímž byly kolejnice každé trati v délce 40 cm vyrvány a tím přerušena veškerá doprava mezi Bohumínem a Hrušovem.

Tímto výbuchem byla 1. a 2. traťová průběžná kolej porušena na obou kolejnicích, kdežto u 4., 6., 8. trati pouze u jedné kolejnice. U každé kolejnice byl explozí vyrván kus kolejnice v délce 40 cm.

Jak bylo zjištěno, měl dne 11. října 1938 o 3.21 hod. vyjeti z nádraží v Bohumíně evakuační vlak se železničářskými rodinami, který však měl zpoždění a vyjel teprve o 3.40 hod., takže kdyby byl ve správný čas z Bohumína odejel, dospěl by k místu, kde se případ udál, právě v době výbuchu.

Zpožděný vlak však dojížděl k místu nehody již po výbuchu a byl polskými vojáky asi 80 m před místem výbuchu zastaven. Jen tím se stalo, že nebyly lidské životy ve větší míře ohroženy.

Tento evakuační vlak čís. 673 byl plně obsazen železničními zaměstnanci a jejich rodinami.

Jelikož byl slyšen pouze jediný výbuch, ačkoliv výbušných náloží bylo 7, dá se souditi, že nálože byly zapalovány elektrickou jiskrou.

Proslýchá se, že podminování trati provedlo polské vojsko, jež tamní území obsadilo, aby se zajistilo proti event. vpádu německého vojska po železnici ve směru od Svinova a snad z nedbalosti jim toto vybuchlo předčasně.²

Na místo nehody byl vyslán personál odboru pro udržování vrchní stavby, který na porušené trati ihned provedl opravu jedné koleje, na níž byla pak opět zahájena doprava po 1 hod. přestávce.

Taktéž na ostatních kolejích byla zahájena oprava.

Pravá příčina tohoto výbuchu a poškození železničních kolejí nedala se dosud zjistiti.

Hlásí: Jiří Cocko, strážník, Oldřich Herzig, strážník.

Viděl: vel. polic. stanice Berger, polic. praporčík.

¹ Strojopisné hlášení bylo opravováno perem, patrně velitelem stanice Bergrem. Řídíme se těmito opravami.

² Je pravděpodobné, že šlo spíše o českou akci Slezského odboje na protest proti předání trati Polsku, k němuž mělo téhož dne dojít (a po opravě trati také došlo).

Zemský archiv Opava, f. PŘMO - pres. spisy, k. 457, i. č. 8104.

31. Záznam telefonátu gen. Brauna ze 14. 10. 1938 o situaci v zabraném území.

Výtah z telefonického hlášení gen. BRAUNA

z Místku dne 14./10 1938 v 13,30 hod.¹

Poláci dovolili vývoz 30 vagonů materiálu pro ŘOP z Třince.

Učiněn nový zákrok proti bezohlednému vypovídání našeho obyvatelstva v okupovaném území. Tento zákrok měl úspěch do té míry, že gen. MALINOVSKÝ telefonoval ihned rozhořčeně vicevojvodovi MALHOMMOVI, aby zastavil vyhánění našich lidí a řídil se vylepenými vyhláškami,

podle nichž se mají do I/II vystěhovat všichni Češi, kteří se do Slezska nastěhovali po I. listopadu 1918.

Upozorněno také na to, že v německém okupačním území fungují české školy dále, kdežto v polském okupačním území jsou tyto zastaveny.

Vyvezení 774 železných rozsocháčů a 250 drátěných ježků, které byly před těžkým opevněním u Bohumína, nebylo povoleno. Gen. BORTNOWSKI prý zazlívá, že naši vojáci značně zpustošili tato opevnění, tak na př. vylámali dvěře a pod.

Telefonní spojení ze Starých Hamer do Makova se již staví a bude snad do večera dostavěno.

¹ Strojopisný záznam označen razítkem čísla 1250.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i, č. 5355.

32. Telegram velitelství 2. armády Hlavnímu velitelství ze 16. 10. 1938 o hrozbě polského útoku.

T e l e g r a m¹

16/10 -19.20 - Palacký.

V poslední době množí se zprávy, které byly sděleny i některými polskými důstojníky, že Poláci v nejbližších dnech překročí demarkační čáru a postoupí až na Ostravici. Dosavadní sestava polských jednotek neodpovídá sestavě útočné, nýbrž zůstala nezměněna během celých 10 dnů okupace. Sestava odpovídá souhrnné zprávě hl. št. ze dne 6. října t.r. Poláci jsou si vědomi toho, že nestřídíme a opouštíme naše území a tím jim vzrůstá chuť na laciný postup, aby získali celé Těšínsko pro sebe. Nikdo neví, kde se vlastně zastaví. Tomuto jejich případnému dalšímu postupu nutno učiniti kategoricky konec a postaviti se na odpor. Proto prosím o dovolení, abych mohl použití zbraně v případě, že Poláci překročí nyní stanovenou demarkační čáru a zahájí postup. Nelze dále trpěti, aby Poláci beztrestně rvali kusy naší země s naším obyvatelstvem. Tato skutečnost nejvíce vzrušuje civilní obyvatelstvo. K zesílení vlastního zajištění hranic a k uklidnění civilního obyvatelstva, které je velmi vzrušeno provedením okupace Němci a Poláky, takže Ostrava je v ostrém klínu a tísněna ze tří stran, odeslal jsem odpoledne do Mor. Ostravy k dispozici Floriana jeden hraničářský motorizovaný prapor, dále mohu ho ihned zesílit dalšími třemi motorizovanými prapory a dělostřelectvem. Kromě toho navrhuji provést diplomatický zákrok a uklidnit obyvatelstvo rozhlasem. Odpověď prosím ihned.

Jirásek č.j. 7640/724/taj. 3. - oper. 38.

¹ Telegram byl přijat na HŠ 16. 10. 1938 ve 20.50 hod. a je označeno rukopisnou šifrou 1440.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24. i. č. 5355.

33. Telegram velitelství 2. armády Hlavnímu velitelství ze 17. 10. 1939 s žádostí o povolení použít zbraně v případě postupu Poláků a odpověď Hlavního velitelství.

T e l e g r a m¹

17/10 12.10 - Palacký.

K vašemu čj. 6165 taj. hl. št. 3. odděl. 1938.

V našem taj. 7640/724 taj. 3. odděl. 1938 jsem prosil o dovolení, abych mohl použití zbraně v případě, že Poláci překročí nyní stanovenou demarkační čáru a zahájí postup. Poněvadž ve vašem čj. 6165 taj. hl. št. 3. odděl. 1938 není odpověď na tento můj dotaz, prosím znovu o povolení, že smím dát rozkaz k použití zbraní, pakliže Poláci zahájí další postup.

Jirásek čj. 7640/taj 3. odděl. 38.

T e l e g r a m²

17/10 18.35 - pilně - Jirásek.

Na vaše čj. 7640/taj 3. odděl.: situace je taková, že není obav, že by Poláci porušili demarkační čáru. Zesilování jednotek, jež jste nařídil, provádějte nenápadně. Čj. 6171 taj. hl. št. 3 odděl 1938.

Z rozkazu plk. Fetka.

¹ Telegram byl přijat na HŠ 17.10.1938 ve 12.15 hod. a je označen šifrou 1478 a příjmovým razítkem 3. odd. pod čj. 6171.

² Telegram byl odeslán z HŠ 17. 10. 1938 v 18.35 hod.

Vojenský historický archiv Praha, f. MNO - HŠ 1919-1939, org. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5357.